

BULLYING-UL IN ȘCOALA

INSTRUCTIUNI PENTRU DIRECTORI

Index

Introducere

1. *Înțelegerea complexității fenomenului violenței școlare*
2. *Formarea unei echipe care să dezvolte o politică școlară anti-bullying*
3. *Bune practici și experiențe bazate pe dovezi*
4. *Evaluarea situației școlii din diferite puncte de vedere*
5. *Planificarea sau alegerea protocolului acțiunii*
6. *Prioritizarea liniilor de acțiune preventivă*
7. *Stabilirea programelor pentru elevii în situație de risc*
8. *Implementarea programelor de intervenție directă*
9. *Evaluarea procesului și rezultatelor, și stabilirea propunerilor de îmbunătățire*
10. *Publicarea și diseminarea experienței*

Introducere

Directorii sunt factori - cheie în prevenția și intervenția în cazul violenței școlare, care la rândul său este un factor - cheie al abandonului școlar. Principala sarcină a acestora este aceea de a promova și încuraja acțiunea altor factori, adică profesori, familii și elevii înșiși. Ei trebuie să ia în considerare problemele pe care le ridică astfel de acțiuni, în vederea rezolvării lor. O parte dintre acestea sunt, în unele cazuri, legate de timp și spațiu, astfel încât întâlnirea și lucrul în echipă pot fi dificile în anumite condiții. De asemeni, directorii trebuie să fie la curent cu ceea ce s-a întreprins în acest sens de către profesori și alți profesioniști ai sistemului educațional. Așadar, directorii, pentru a acționa adecvat, trebuie să aibă bune cunoștințe în legătură cu problema ce urmează să fie rezolvată și trebuie să fie conștienți de diversitatea grupurilor implicate și a modalităților de confruntare cu problema. Următorii pași se pot dovedi utili pentru ca directorii să promoveze modalități adecvate de intervenție împotriva bullying-ului.

Înțelegerea complexității fenomenului de bullying

Directorii trebuie să înțeleagă conceptele cheie ale bullyingului, astfel încât să-l poată deosebi de alte probleme de comportament, înainte să ia vreo decizie de contraatacare a acestuia. Bullying-ul este o problemă de natură psihosocială, pentru care responsabilitatea este împărțită între mai mulți factori. În această privință este important să se acționeze încă din primele stadii și să se împartă responsabilitățile pentru acțiune. Altfel, odată declanșată o problemă legată de bullying în rândul elevilor, e mai dificil să se acționeze, întrucât poate interveni sentimentul de vinovăție. În mod tradițional, bullying-ul a fost clasificat că fiind direct și indirect, dar întotdeauna față în față. Totuși, în ultimii ani, s-a făcut simțită o nouă formă de bullying ce trebuie luată în considerare, aceea prilejuită de folosirea IT și a rețelelor virtuale de socializare. În consecință, înainte de a se acționa împotriva bullying-ului, directorii trebuie să înțeleagă caracteristicile fenomenului, rolurile părților implicate, regulile favorizante și formele directe și indirecte pe care acesta le ia.

Resurse

De pe portalul 'Nu mă tem'

- [Case Studies on School Bullying \(Studii de caz asupra bullyingului în școli\)](#)
Pe acest portal web directorii pot citi peste o sută de relatări legate de bullying compilate în cadrul Proiectului "Nu mă tem". Acestea îi pot ajuta pe directori să înțeleagă problema.

Alcătuirea unei echipe care să dezvolte politica școlii de luptă împotriva bullying-ului

Odată ce cheile conceptuale asupra bullyingului sunt cunoscute, directorii trebuie să-și concentreze atenția asupra înființării unei echipe. Cercetările au demonstrat că acțiunile comune sunt mai eficiente decât cele separate. Așadar, este necesară consolidarea lucrului în echipă. Mai mult, în acest mod se asigură colaborarea între profesori, în ceea ce privește căile de acțiune, ceea ce constituie unul dintre factorii ce conferă calitate intervenției împotriva bullying-ului și altor probleme de ordin psiho-social ce pot apărea în mediul școlar. Directorul este acela care trebuie să motiveze profesorii, elevii și familiile, pentru a acționa împotriva bullying-ului și a-i sensibiliza în legătură cu indezirabilitatea consecințelor.

Articol

- [No place for bullying \(Bullyingul nu are ce căuta aici\)](#)
Iată care sunt elementele esențiale pentru ca directorii să-și motiveze comunitățile școlare să coopereze în contracararea bullying-ului.

Bune practici și experiențe bazate pe dovezi

Odată ce directorii au devenit conștienți de problemă și de complexitatea acesteia, de regulă aceștia simt nevoia să acționeze rapid. Dar, înainte de a acționa, este necesar ca direcțiunea să știe care inițiative s-au dovedit a avea succes și care nu, astfel încât să nu înceapă de la zero, ci să-și folosească în mod optim resursele și eforturile. Acesta este motivul pentru care primul pas ar fi să se știe ce are de făcut fiecare profesor în cazul identificării unui episod de bullying sau de agresiune în rândul elevilor. De fapt, chiar dacă o școală nu are un program propriu-zis de acțiune împotriva bullyingului, profesorii se confruntă cu acesta. Așadar, aceștia sunt cei care trebuie întrebați ce e eficient și ce nu, și cum își dau seama de aceasta. În acest sens, este necesar să se facă distincția între resursele, programele sau materialele care sunt folositoare sau nu, ghidându-se după concluziile ce se impun ca urmare a practicilor bazate pe dovezi.

Publicație on-line

- [Don't Suffer in Silence \(Nu suporta în tăcere\)](#)
O colecție de materiale anti-bullying pentru școli, între care se pot găsi resurse pentru dezvoltarea tuturor liniilor de acțiune și indicații despre cum să se lucreze cu toate grupurile implicate.

Evaluarea situației școlii din mai multe puncte de vedere

Deși se știe că bullying-ului este prezent în toate școlile, este necesar ca fiecare școală să verifice măsura în care acesta este prezent în propria școală. Bullying-ul este favorizat de două reguli: regula dominație-supunere și regula tăcerii. Regula tăcerii este tipică relațiilor între egali, deoarece se consideră că ceea ce se întâmplă între elevi trebuie să rămână între aceștia. Direcțiunea poate să nu perceapă problema, deși aceasta poate totuși să existe. Pentru a verifica amploarea luată de fenomen este necesar să se dispună de instrumentele corecte și să se poată alege cele care pot oferi informații relevante pentru planul de acțiune în cauză. Așadar, pașii de urmat vor fi să se aleagă instrumentele sau grupul de instrumente ce urmează să fie folosite:

- să se decidă căror grupuri țintă le vor fi acestea încredințate: elevi, profesori și familii;
- să se desemneze condițiile de colectare a datelor: dacă aceasta se va face individual sau colectiv, și dacă va fi în condiții de anonim sau nu;
- să se codifice și să se sintetizeze informația primită din surse diferite;
- să se întrunească grupul de profesori pentru a li se prezenta rezultatele și a se interpreta cauzele sau factorii care facilitează existența problemei.
- să se țină ședințe de instruire cu toți elevii de la fiecare clasă, pentru ca aceștia să ajute la completarea interpretării rezultatelor și identificarea motivelor care au dus la existența acestui tip de fenomen.
- să se informeze și sensibilizeze familiile și să li se permită contribuția la interpretarea rezultatelor și la identificarea factorilor de risc.

Publicație on-line

- [Measuring Bullying Victimization, Perpetration, and Bystander Experiences: A Compendium of Assessment Tools \(Măsurarea experiențelor de victimizare, infracționalitate și asistență pasivă: compendiu de instrumente de evaluare\)](#)

Acesta este un volum în care directorii pot găsi grile pentru determinarea celor care sunt exclusiv victime, exclusiv agresori, victimă-agresor și agresor, victimă și martori pasivi. Lucrarea a fost editată de Centrul pentru controlul și prevenirea bolilor (Centers for Disease Control and Prevention), Centrul național pentru prevenirea și controlul Accidentelor, (Național Center for Injury Prevention and Control) și Direcția de prevenire a violenței (Division of Violence Prevention) din Georgia.

Planificarea sau alegerea protocoalelor acțiunii

Pentru stabilirea protocoalelor de acțiune este necesar să se clarifice responsabilitatea fiecăruia dintre educatori și pașii de urmat pentru fiecare caz de bullying în parte. Deși nu foarte des, în unele locuri, administrația sistemului educativ prevede un anumit protocol. Totuși, acolo unde un astfel de protocol nu este prevăzut, este important să fie aplicată procedura care urmează detectării unui caz de bullying. În ambele cazuri, ar fi util ca direcțiunea să anunțe profesorii, elevii și familiile lor despre existența acestor proceduri. Pașii de urmat ar fi:

- să se revadă posibila existență în zonă a unui protocol;
- în cazul că există un protocol, să fie analizat și să fie făcut public în rândul tuturor profesorilor, familiilor și elevilor; e recomandabil să se facă o simulare;
- dacă nu există niciun protocol, să se caute între protocoalele deja existente unul care este considerat cel mai adecvat sau să se schițeze unul nou, pornind de la cele existente. Forma finală a protocolului trebuie analizată și făcută publică în rândul tuturor profesorilor, familiilor și elevilor. Și în acest caz este recomandabil să se facă o simulare.

Publicație on-line

- [Model Protocol for Bullying in DuPage County Schools \(Protocol-model pentru Bullying în școlile districtului DuPage\)](#)
Resursă bună pentru proiectarea propriului protocol.

Prioritizarea direcțiilor de acțiune preventivă

Odată ce directorii cunosc cheile conceptuale și de intervenție în cazul bullying-ului și dispun de un protocol de acțiune fie selectat, fie construit, se va decide ce aspecte trebuie rezolvate imediat și care pot fi considerate a fi pe termen lung. În această privință, este important să ne pregătim să luăm în considerare opiniile și percepțiile cadrelor didactice, familiilor și elevilor. De asemenea, e important să se aibă în vedere rezultatele obținute în faza de evaluare (Pasul 4). Poate că este necesar să rezolvăm o problemă anume - cea mai urgentă. Procesul general trebuie să fie progresiv, începând cu propunerile mai ușoare și continuând cu cele mai dificile.

Site-uri web

- [Abc's Of Bullying Prevention \(Abc'ul prevenției bullying-ului\)](#)
Lucrare despre prevenție bazată pe trei reguli-cheie: atitudine + = schimbare de comportament. În afară de aspectele obișnuite, se demonstrează cum trebuie să lucrăm cu elevii la nivele diferite de implicare.
- [Guidelines for preventing cyber-bullying in the school environment: a review and recommendations \(Instrucțiuni pentru prevenirea cyber-bullying-ului în mediul școlar: rezumat și recomandări\)](#)
Această broșură este un produs al Working Group 3 of COST Action IS0801 ce abordează cyber-bullying-ul, o formă emergentă de bullying, și poate ar trebui să devină o prioritate pentru intervenția adecvată în acest sens.

Stabilirea programelor pentru elevii în situație de risc

În afara acțiunii preventive, este necesară implementarea unor programe de lucru cu elevii care nu sunt direct amenințați de agresiune, dar riscă să devină. În acest scop, este necesar să existe programe sau acțiuni destinate elevilor care, fie din cauza propriului comportament, fie din cauza situației personale, riscă să fie implicați în bullying sau cyber-bullying fie ca agresori, fie ca victime. Pașii de urmat sunt:

- identificarea unui băiat sau a unei fete în situație de risc;
- identificarea motivelor pentru care el/ea sunt în situație de risc;
- căutarea celui mai adecvat program sau acțiune și a profesorului care să o îndeplinească;
- dezvoltarea unui program cu un termen-limită precis, evitându-se ca acesta să se permanentizeze.

Site-uri web

- [School Violence: Prevention Tools and Resources \(Violența în școală: Instrumente și resurse pentru prevenire\)](#)
Website al Centrului pentru prevenirea și controlul bolilor. Una dintre secțiuni se ocupă de prevenirea violenței școlare. Pe acest portal puteți găsi multe resurse și link-uri spre alte programe ce se pot dovedi utile pentru proiectarea și dezvoltarea prevenției.
- [Why Do Kids Bully? \(De ce recurg copiii la bullying?\)](#)
Site web cu subiecte educative. O secțiune a acestuia este despre bullying și descrie principalii factori de risc legați de familie și de anturaj.

Implementarea programelor de intervenție directă

Deși prestația generală a profesorilor este în mare parte preventivă, întreaga școală trebuie să fie pregătită să rezolve potențiale episoade de bullying. Intervențiile vor fi necesare atât în ceea ce privește agresorul, cât și victima. În vederea acestui gen de evenimente este recomandat ca profesorii să aibă cunoștință de programe proiectate pentru acest fel de elevi, deoarece, cu cât problema este mai repede identificată, cu atât se acționează mai rapid. Pașii de urmat sunt:

- proiectarea unei baze de date de resurse care să fie utilizate în acțiunile cu elevii implicați direct: victime și agresori;
- identificarea unui băiat sau a unei fete direct implicat/e;
- identificarea motivelor implicării;
- căutarea celui mai adecvat program sau acțiune și a profesorului care să o îndeplinească;
- dezvoltarea unui program cu un termen-limită precis, evitându-se ca acesta să se permanentizeze.

Manual

- [Quality circles \(Cercurile calității\)](#)
Secțiune a cărții “Abordarea bullying-ului în școală dumneavoastră: manual practic pentru profesori” (“Tackling Bullying in Your School: A practical handbook for teachers”) care descrie ce sunt și cum trebuie desfășurate cercurile calității.

Evaluarea procesului și a rezultatelor, și stabilirea propunerilor de îmbunătățire

Prevenția și intervenția sunt importante, dar ele trebuie evaluate pentru a oferi indicatori ai eficienței lor și pentru a găsi căi de îmbunătățire. Este esențial ca directorii să ajute comunitatea educațională să planifice sistemul de evaluare a acțiunilor, pentru a se stabili dacă acestea au servit la atingerea obiectivelor planificate în ceea ce privește prevenția, acțiunea legată de copiii amenințați sau intervenția în cazul copiilor implicați în bullying (victime sau agresori). Evaluarea, deși practică la sfârșitul procesului, trebuie proiectată încă de la început. Principalul scop metodologic trebuie să fie urmărirea principiilor de practică bazate pe dovezi. Este de dorit ca evaluarea să fie făcută cu instrumente validate anterior desfășurării intervenției, în mijlocul elevilor care vor desfășura intervenția (numiți 'grup experimental'), și între elevi care nu vor desfășura intervenția (numiți 'grup de control'). Scopul este de a determina schimbările care intervin ca urmare a programului de intervenție.

Publicații on-line

- [School-Based Programs to Reduce Bullying and Victimization \(Programe școlare de reducere a bullying-ului și persecuției\)](#)
Raport al studiului prof. Farrington și al echipei sale de la Campbell Systematic Reviews. Găsiți aici principalele programe împotriva bullying-ului care s-au dovedit eficiente, precum și procesele de evaluare a acestora.
- [How Effective Are School Bullying Intervention Programs? A Meta-Analysis of Intervention Research \(Cât de eficiente sunt programele de intervenție în cazul bullying-ului? O meta-analiză a cercetărilor asupra intervenției\)](#)
Articol de cercetare în care se face o meta-analiză a programelor de intervenție cu cele mai bune rezultate.

Publicarea și diseminarea experienței

Orice inițiativă poate fi o bună resursă pentru alți directori. Totuși, de multe ori, cazurile practice de bun management cad în uitare sau trec în domeniului anecdoticului. Este, așadar, important ca toate experiențele să fie relatate și publicate spre folosul altor colegi. Pașii de urmat ar fi:

- consemnarea - în scris - a tuturor deciziilor ce sunt luate înainte, în timpul și după dezvoltarea programului, precum și a motivelor pentru care acestea au fost luate;
- căutarea de cititori potențial interesați de experiență;
- identificarea unei reviste sau website care să permită publicarea experienței și care să aibă o audiență mare;
- scrierea unui memorandum cu respectarea condițiilor revistei sau website-ului;
- crearea unui ziar școlar în care elevii, profesorii și directorii să poată să-și împărtășească experiențele.

Site web

- [How to Create a School Newspaper in Elementary School \(Cum se creează un ziar în clasele mici\)](#)
Zece pași de urmat pentru elevii care proiectează un ziar școlar.